

La frase del dia

“El decret de Sánchez és un 155 digital. És un cop d'estat digital a Catalunya”

Jordi Puigneró, CONSELLER DE POLÍTQUES DIGITALS I ADMINISTRACIÓ PÚBLICA

Tribuna

Juan-José López Burniol. Notari

Totalitarismes

Quan els anys ja pesen, és freqüent tornar als llibres llegits temps enrere. Pot ser per una elecció arbitrària, provocada més per la mandra d'endinsar-se en una nova lectura que per un interès renovat pel que ja s'ha llegit. Però hi ha moments en què l'actualitat t'impulsa a recuperar velles idees en textos que un dia t'impactaren. Així m'ha passat, quan successos recents m'han portat a recuperar una obra de Tzvetan Todorov: *Mémoire du mal, tentation du bien*. Todorov, búlgar de 1939, arrelat a París des de 1963, morí el 2017. Lingüista, crític literari, historiador i filòsof, fou sobretot un humanista.

TODOROV DEDICÀ AQUEST LLIBRE al que va considerar l'esdeveniment capital del segle XX: l'aparició del totalitarisme en les seves dues versions, comunisme i nazisme. “La història del segle XX a Europa –escriu– és indissociable del totalitarisme.” La idea cabdal que batega a les seves pàgines és que els protagonistes del mal aspiraven a un bé futur, superior i ideal, al qual ho sacrificaven tot, provocant la mort, tortures, presó, deportacions, humiliacions i fam de milions de persones. Afirmar, tot seguit, que la democràcia ha triomfat a Europa, però que “la temptació del bé” –la temptació d'un bé futur, superior i ideal– pot fer ressorgir el totalitarisme emmascarat de les més diverses formes. Aquest ressorgiment és sempre possible perquè en el nucli central de tot totalitarisme s'hi troba sempre una idea utòpica, i l'utopisme pressuposa la possibilitat de realitzar plenament el bé mitjançant un ordre social imposat, raó per la qual té una tendència immanent al despotisme. Totes les doctrines totalitàries, encara que es presentin avui sota formes democràtiques, són casos d'utopisme i, per això mateix, de mil·lenarisme, cosa que significa que pertanyen –com qual-

sevol altra doctrina de salvació– al terreny de la religió. A més, el totalitarisme és antimodern, perquè –com passava a les societats tradicionals– privilegia els interessos del grup en detriment dels de la persona, ja que, encara que s'utilitzi retòrica igualitària, una societat totalitària sempre distingeix entre els “nostres” i els “altres”, els que combreguen

“Todorov afirma que la democràcia ha triomfat a Europa, però que “la temptació del bé” –la temptació d'un bé futur, superior i ideal– pot fer ressorgir el totalitarisme emmascarat de les més diverses formes

amb la fe d'un ideal mereixedor de tota mena de sacrificis i els que no hi creuen. Per contra, la base d'un règim democràtic es troba en una concepció de la persona que respecta i protegeix l'autonomia de l'individu. “Els justos –diu– no persegueixen el bé, sinó que practiquen la bondat.” Una conclusió d'aquest discurs és que la destrucció d'un estat en nom d'un ideal és un acte problemàtic: “L'ètica de la responsabilitat –conclou– empara els fins nobles però es nega a conformar-se amb això, i intenta preveure les conseqüències de cada acció realitzada en nom seu. Idealisme i realisme són, ambdós, dolents si se separen; junts fan possible una bona política.”

EN AQUESTA LÍNIA, TODOROV CITA PRIMO LEVI, que fou una de les víctimes dels totalitarismes del segle XX. Jueu italià nascut el 1919 i químic de professió, va ser deportat a Auschwitz el febrer de 1944. Sortí mig mort un any després i, en la seva obra literària posterior –des de *Si això és un home* fins a *Els enfonats i els salvats*–, deixà testimoni de la seva tremenda experiència. En els seus llibres, Levi es mostra molt diferent dels polítics i escriptors que cerquen en les desventures històriques del seu poble la certitud de tenir raó, i proclamen aquesta raó amb veu tonant. Levi no escriu sinó que parla a mitja veu (“No m'agrada aixecar el to”, diu en una entrevista), pondera els pros i contres, busca els motius de les seves reaccions; no ofereix explicacions dramàtiques dels fets històrics, ni adopta posicions profètiques; no es decanta per cap extrem, i, quan parla del mal, causa de l'ofensa que patí, no ho fa sense escrutar-se implacablement a si mateix. Des d'aquesta actitud s'entenen perfectament les paraules de Plutarco segons les quals la política es defineix com allò que arrabassa a l'odi el seu caràcter etern; dit d'una altra manera, el que subordina el passat al present.

De set en set

Xavier Cortadellas

Sentències

Demà farà quinze dies que vaig saber que en Josep Maria Uyà havia mort. Va ser tot de cop. No ho esperava ningú; per descomptat, ni ell. Tampoc

cap d'aquells que van telefonar-me per dir-m'ho. Moltes gràcies. 59 anys, professor de literatura a l'institut de Celrà, dramaturg, poeta, filòsof, articulista, company de feina i, després de tants anys, amic. Feia uns anys que vivia sol en el mas Vinyes de Millàs, que és on el van trobar mort. Ell no ho hauria dit així, però encara feia estaries al mas de la Talleda de Sant Hilari, que és on vivia quan el vaig conèixer. “Massa aviat a la meua vida va ser massa tard”, escriu Marguerite Duras a *L'amant*. Amb en Josep Maria Uyà, en canvi, llevat de la seva mort, era exactament al contrari: rondinaire com era, críptic com era, massa ràpid com era en molts dels seus escrits i en moltes de les seves reaccions i obsessions, no sé dir-vos si costava més fer-se amic d'ell o entrar en el que escrivia o en el que deia. No era gens fàcil. I semblava que tampoc no ho volia. Però només ho semblava. Ell i jo, en tot cas, vam començar al revés: primer, vam estar barallant-nos a la menuda durant un temps; a poc a poc, vam començar a apreciar-nos. I ara que ja érem amics i que ja no hi és, penso que la barreja d'abatiment i de reacció violenta amb què vaig rebre la notícia de la seva mort és molt més colpidora i molt més irreversible que la barreja semblant amb què molts de nosaltres –també ell– vam rebre la notícia de la maleïda sentència del Tribunal espanyol contra els presos polítics. No li hauria agradat, a en Josep Maria, això: sovint deia que barrejava una cosa amb una altra en els meus articles. Però mira, Uyà, ara m'ho has fet barrejar tu, malauradament. I tots els que t'hem estimat sabem quina de les dues sentències no podem rebatre. Sort que t'hem conegut i que ens queda tot el que ens deixes.

Sísif

Jordi Soler

